

Βρυξέλλες, 30.5.2017
COM(2017) 248 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

Ανάπτυξη των σχολείων και άριστη διδασκαλία για μια καλή αρχή στη ζωή

{SWD(2017) 165 final}

1. Εισαγωγή

Η επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό, ιδίως στους νέους, αποτελεί κορυφαία προτεραιότητα για την Ευρώπη. Τον Δεκέμβριο του 2016, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε πρωτοβουλίες για την «Επένδυση στη νεολαία της Ευρώπης»,¹ τονίζοντας τη σημασία του να προσφερθούν νέες ευκαιρίες για τους νέους. Το κύριο μήνυμα είναι ότι η ποιότητα της εκπαίδευσης έχει αποφασιστική σημασία για τις προοπτικές και τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται στη ζωή των νέων. Η πρωτοβουλία αυτή αποτελεί συνέχεια του «Νέου θεματολογίου δεξιοτήτων για την Ευρώπη»². Η εκπαίδευση διαδραματίζει επίσης ζωτικό ρόλο για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων³. Η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί μέρος μιας δέσμης πρωτοβουλιών οι οποίες επικεντρώνονται στα σχολεία, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στην παρακολούθηση της σταδιοδρομίας των αποφοίτων. Ανταποκρίνεται στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκεμβρίου 2016⁴. Υποστηρίζει τον στόχο 4 των ΗΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη όσον αφορά την εκπαίδευση⁵.

Μια εκπαίδευση υψηλής ποιότητας για όλους θα βοηθήσει την Ευρώπη να επιτύχει τους οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους της. Η καλή εκπαίδευση αποτελεί θεμέλιο των κοινωνιών που είναι ανθεκτικές και χωρίς αποκλεισμούς. Αποτελεί σημείο εκκίνησης για μια επιτυχημένη επαγγελματική σταδιοδρομία και την καλύτερη προστασία κατά της ανεργίας και της φτώχειας. Προάγει την προσωπική ανάπτυξη και θέτει τις βάσεις για την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στα κοινά. Η καλή εκπαίδευση αποτελεί την κινητήρια δύναμη για την έρευνα και την ανάπτυξη, την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα. Ωστόσο, για να είναι σε θέση οι κοινωνίες να αποκομίσουν όλα αυτά τα οφέλη, η εκπαίδευση υψηλής ποιότητας πρέπει να αποτελεί πραγματικότητα για όλους.

Τα σχολεία διαδραματίζουν καίριο ρόλο στη διά βίου μάθηση, και ως εκ τούτου απαιτείται η ανάληψη δράσης για να βελτιωθεί η ποιότητα και η απόδοση της σχολικής εκπαίδευσης.⁶ Η κατάσταση στην Ευρώπη, όπως έχει σήμερα, δείχνει ότι δεν υπάρχει περιθώριο για εφησυχασμό. Σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχει μεγάλη ποικιλία σχολείων και εκπαιδευτικών συστημάτων. Ταυτόχρονα, όλα σχεδόν τα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν ορισμένες βασικές προκλήσεις:

- **Σημειώνονται αδυναμίες στην ανάπτυξη ικανοτήτων σε επίπεδο σχολικής εκπαίδευσης.** Τα πιο πρόσφατα αποτελέσματα της έρευνας του Προγράμματος Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών του ΟΟΣΑ (PISA) δείχνουν ότι ένας στους πέντε μαθητές αντιμετωπίζει σοβαρές δυσκολίες στην ανάπτυξη επαρκών δεξιοτήτων στην ανάγνωση, τα μαθηματικά και τις φυσικές επιστήμες. Ως εκ τούτου, οι νέοι αυτοί έχουν περισσότερες πιθανότητες να αντιμετωπίζουν, σε όλη τη ζωή τους, σοβαρά εμπόδια σε ό,τι αφορά την κοινωνική ένταξη και την απασχολησιμότητα. Ταυτόχρονα, το ποσοστό των μαθητών που επιτυγχάνουν πολύ καλά αποτελέσματα στην Ευρώπη είναι σχετικά χαμηλό: ακόμα και τα κράτη μέλη της ΕΕ με τις καλύτερες επιδόσεις έχουν χαμηλότερες επιδόσεις από ό,τι οι προηγμένες χώρες της

¹ COM(2016) 940, 941.

² COM(2016) 381.

³ COM(2017) 250.

⁴ Συμπεράσματα που ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 15 Δεκεμβρίου 2016.

⁵ <http://www.un.org/sustainabledevelopment/education/>

⁶ Οι προκλήσεις που περιγράφονται στην παρούσα ανακοίνωση ισχύουν τόσο για τη γενική εκπαίδευση όσο και για την επαγγελματική εκπαίδευση στο πλαίσιο του σχολείου.

Ασίας⁷. Πολλοί νέοι δεν έχουν επαρκείς ψηφιακές δεξιότητες⁸. Ένα ακόμα ζήτημα είναι η έλλειψη τυπικών προσόντων: παρά το γεγονός ότι πολλά κράτη μέλη έχουν σημειώσει σημαντική πρόοδο στο να μειώσουν το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο στο 10 %, αριθμό που αποτελεί πρωταρχικό στόχο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», οι νέοι που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο είναι ακόμη πάρα πολλοί.

- **Η σχολική εκπαίδευση δεν διαδραματίζει πάντα στο ακέραιο το ρόλο της στην προώθηση της ισότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης.** Τα στοιχεία του PISA⁹ δείχνουν ότι η ανισοκατανομή των φύλων στα μαθηματικά και στις φυσικές επιστήμες αμβλύνεται, ωστόσο τα στερεότυπα περί φύλων έχουν ακόμα ως αποτέλεσμα διαφορές στην ενασχόληση με τις φυσικές επιστήμες και την τεχνολογία των πληροφοριών και των επικοινωνιών και απαιτούν περισσότερη προσοχή. Επιπλέον, τα στοιχεία δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικές επιδόσεις των μαθητών εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το κοινωνικοοικονομικό τους υπόβαθρο. Κατά μέσο όρο, πάνω από το ένα τρίτο των νέων από μειονεκτούντα περιβάλλοντα στην ΕΕ εμφανίζουν χαμηλά επίπεδα εκπαιδευτικών επιδόσεων. Το ποσοστό αυτό είναι τέσσερις φορές μεγαλύτερο από αυτό των νέων από περισσότερο ευνοημένα περιβάλλοντα. Άλλα προβλήματα που αντιμετωπίζουν ειδικά οι μαθητές από οικογένειες μεταναστών και Ρομά μεγεθύνουν αυτήν την εικόνα. Τα κενά αυτά αυξάνουν την κοινωνική ανισότητα¹⁰ αντί να την περιορίζουν. Η πρόσβαση σε εκπαίδευση και κατάρτιση υψηλής ποιότητας έχει ουσιαστική σημασία για μια πιο ανθεκτική και ισότιμη κοινωνία. Τα παραδείγματα της Εσθονίας και της Φινλανδίας δείχνουν ότι τα συστήματα σχολικής εκπαίδευσης μπορούν να επιτύχουν ταυτόχρονα υψηλές επιδόσεις αλλά και ισότητα.
- **Ο ρυθμός της τεχνολογικής και της ψηφιακής αλλαγής έχει ισχυρή επίδραση στις οικονομίες και στις κοινωνίες μας — τα σχολεία πρέπει να ανταποκριθούν καλύτερα στη νέα αυτή πραγματικότητα.** Πολλά από τα σημερινά παιδιά σχολικής ηλικίας θα εργαστούν στο μέλλον σε μορφές απασχόλησης που ακόμα δεν υπάρχουν. Ήδη, το 90 % όλων των σημερινών θέσεων απασχόλησης απαιτεί τουλάχιστον κάποιο επίπεδο ψηφιακών δεξιοτήτων¹¹. Δεν είναι πλέον αρκετό να εφοδιάζουμε τους νέους με μια σταθερή σειρά δεξιοτήτων ή γνώσεων· πρέπει να αναπτύξουν το σθένος και την ικανότητα να προσαρμόζονται στις αλλαγές. Στο «Έγγραφο προβληματισμού για την τιθάσευση της παγκοσμιοποίησης» αναγνωρίζεται επίσης ότι απαιτούνται νέοι τρόποι μάθησης για μια κοινωνία που γίνεται ολοένα και πιο κινητική και ψηφιακή. Όπως τονίζεται στο «Έγγραφο προβληματισμού για την κοινωνική διάσταση της Ευρώπης», τα εκπαιδευτικά συστήματα οφείλουν να εκσυγχρονιστούν ώστε να προωθούν τη δημιουργικότητα και την κριτική σκέψη καθώς και το επιχειρηματικό πνεύμα¹².

⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2016), *PISA 2015: EU performance and initial conclusions regarding education policies in Europe*. Μεταξύ 2012 και 2015, το ποσοστό των μαθητών με χαμηλές επιδόσεις αυξήθηκε από 16,6 % σε 20,6 % στις φυσικές επιστήμες και από 17,8 % σε 19,7 % στην ανάγνωση· στα μαθηματικά, έχει μείνει στάσιμο σε ποσοστό 22 % περίπου. Το ποσοστό των μαθητών με τις καλύτερες επιδόσεις στις φυσικές επιστήμες είναι 24% στη Σιγκαπούρη και 15 % στην Ιαπωνία. Οι επιδόσεις αυτές δεν σημειώνονται σε κανένα κράτος μέλος της ΕΕ.

⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015) *Being young in Europe today - digital world*.

⁹ Έρευνα του Προγράμματος Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών (PISA) του ΟΟΣΑ, 2015.

¹⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2016), *έκθεση παρακολούθησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης 2016*.

¹¹ Ευρωπαϊκή έκθεση για την ψηφιακή πρόοδο (EDPR) 2017, SWD (2017) 160.

¹² COM(2017) 240, COM(2017) 206.

Η αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών απαιτεί μεταρρυθμίσεις. Το έργο αυτό αποτελεί αρμοδιότητα των κρατών μελών, καθώς ο σχεδιασμός των εκπαιδευτικών συστημάτων βρίσκεται στα δικά τους χέρια και οι λύσεις ποικίλλουν ανάλογα με τις εκάστοτε εθνικές, περιφερειακές και τοπικές ιδιαιτερότητες. Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, η ΕΕ μπορεί να διαδραματίσει χρήσιμο ρόλο στη στήριξη των κρατών μελών στις μεταρρυθμιστικές τους προσπάθειες. Η συνεργασία σε ενωσιακό επίπεδο βοηθά τα κράτη μέλη στην ανάλυση δεδομένων, στην ανταλλαγή στοιχείων, στον προσδιορισμό των ορθών πρακτικών, και στην προσφορά ευκαιριών με σκοπό την ανταλλαγή εμπειριών και την αμοιβαία μάθηση. Μια τέτοια εθελοντική συνεργασία προσφέρει προστιθέμενη αξία για τα κράτη μέλη ως προς τη λήψη τεκμηριωμένων αποφάσεων.

Τρεις είναι οι τομείς στους οποίους απαιτείται η ανάληψη δράσης και στους οποίους η στήριξη σε ευρωπαϊκό επίπεδο μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση των παραπάνω προκλήσεων:

- 1. ανάπτυξη καλύτερων σχολείων, με λιγότερους αποκλεισμούς·**
- 2. στήριξη των εκπαιδευτικών και των διευθυντών σχολείων με σκοπό την άριστη διδασκαλία και μάθηση· και**
- 3. διακυβέρνηση των συστημάτων σχολικής εκπαίδευσης ώστε να καταστούν πιο αποτελεσματικά, πιο δίκαια και πιο αποδοτικά.**

Η παρούσα ανακοίνωση καθορίζει μία δράση της ΕΕ για κάθε έναν από τους τομείς αυτούς, με σκοπό να συνδράμει τα κράτη μέλη στην αντιμετώπιση των εν λόγω προκλήσεων. Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο αποτελεί βασικό μοχλό για τη μεταρρύθμιση, συγκεκριμένα μέσω των συστάσεων ανά χώρα σχετικά με την εκπαίδευση. Η ΕΕ μπορεί να βοηθήσει τα κράτη μέλη που ζητούν στήριξη στις μεταρρυθμιστικές τους προσπάθειες. Επίσης, η ΕΕ παρέχει οικονομική και τεχνική υποστήριξη στα κράτη μέλη, ιδίως μέσω του Erasmus+, των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων και της Υπηρεσίας Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων.

Η ποικιλομορφία αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων, και δεν υπάρχει μία ενιαία λύση για όλους. Ταυτόχρονα, τα κράτη μέλη έχουν κοινό συμφέρον από τη βελτίωση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων. Για να γίνει πραγματικότητα η εκπαίδευση υψηλής ποιότητας για όλους, θα πρέπει να αξιοποιηθούν πλήρως όλα τα διαθέσιμα εργαλεία, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ΕΕ. Η Επιτροπή είναι έτοιμη να συνεργαστεί στενά με τα κράτη μέλη.

2. Ανάπτυξη καλύτερων σχολείων, με λιγότερους αποκλεισμούς

Με σκοπό να συμπληρώσει τις δράσεις που θα αναλάβουν τα κράτη μέλη, η Επιτροπή:

- θα αυξήσει τη συνεργασία μεταξύ σχολείων καθιστώντας περισσότερο προσβάσιμες **τις συμπράξεις μεταξύ σχολείων και την κινητικότητα των μαθητών στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus+** και θα εμπλουτίσει την ψηφιακή και διαπολιτισμική μάθηση προωθώντας τη συμμετοχή στην πλατφόρμα **eTwinning**·
- θα αναπτύξει **ένα εργαλείο αυτοαξιολόγησης για την ψηφιακή ικανότητα,** έτσι ώστε τα σχολεία της ΕΕ να είναι σε θέση να αυτοαξιολογήσουν σε εθελοντική βάση το πού βρίσκονται σε σχέση με τα κοινά κριτήρια, καθώς και να λαμβάνουν υποστήριξη στην ανάπτυξη και τη βελτίωση της αποτελεσματικής χρήσης των τεχνολογιών για την

εκμάθηση στην ψηφιακή εποχή¹³. Χρησιμοποιώντας το εργαλείο, τα σχολεία μπορούν να υποβάλλουν εκθέσεις σχετικά με την πρόδοό τους όσον αφορά **τη διαθεσιμότητα, τη χρήση, τις δεξιότητες και τη στάση απέναντι στις τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών, δημιουργώντας έτσι μια βάση δεδομένων** σε όλα τα συμμετέχοντα κράτη μέλη.

- θα υποστηρίξει βελτιώσεις στη σχολική εκπαίδευση **στις φυσικές επιστήμες, στην τεχνολογία, στη μηχανική και στα μαθηματικά**, μέσω της προώθησης βέλτιστων πρακτικών για την ανάπτυξη δεσμών και συνεργασίας των ανώτατων εκπαιδευτικών και των ερευνητικών ιδρυμάτων καθώς και των επιχειρήσεων με τα σχολεία σε επίπεδο ΕΕ και μέσω της αποτελεσματικής αντιμετώπισης της ανισοκατανομής των φύλων και των σχετικών στερεοτύπων στους τομείς αυτούς, μέσω του Erasmus+.
- θα προωθήσει και θα υποστηρίξει πειραματικές δράσεις σε επίπεδο πολιτικής σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη **πολυγλωσσικών παιδαγωγικών μεθόδων και τη διδασκαλία σε τάξεις που παρουσιάζουν πολυμορφία** ως μέρος του προγράμματος εργασίας του Erasmus+ 2018.
- θα παρακολουθήσει τις παρατηρήσεις της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, στηρίζοντας τη συνεργασία μεταξύ του **Ευρωπαϊκού Φορέα για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή και την Ενταξιακή Εκπαίδευση** και τα κράτη μέλη, κατόπιν σχετικού αιτήματός τους, για την εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.
- Θα υποστηρίξει περαιτέρω τα κράτη μέλη όσον αφορά την παροχή επαρκούς **προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας υψηλής ποιότητας** και θα εντείνει τις προσπάθειες για να βοηθηθούν τα κράτη μέλη στην ανταλλαγή εμπειριών και στον εντοπισμό των αποτελεσματικότερων πρακτικών.

2.1. Υποστήριξη όλων των εκπαιδευόμενων και της ανάπτυξης των ικανοτήτων τους

Όλοι οι νέοι πρέπει να έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν πλήρες φάσμα βασικών ικανοτήτων. Στις ικανότητες αυτές συμπεριλαμβάνονται η γραφή και η ανάγνωση, οι ξένες γλώσσες, τα μαθηματικά, οι φυσικές επιστήμες, οι ψηφιακές δεξιότητες και δεξιότητες κωδικοποίησης, ικανότητες σχετιζόμενες με την ιδιότητα του πολίτη και κοινωνικές ικανότητες, αλλά και επιχειρηματικές ικανότητες και εγκάρσιες δεξιότητες, όπως η δημιουργικότητα και η κριτική σκέψη. Παρά τη σημασία των ικανοτήτων αυτών, δεν τις αναπτύσσουν πλήρως όλοι οι νέοι. Το ευρωπαϊκό πλαίσιο σχετικά με τις βασικές ικανότητες της διά βίου μάθησης 2006¹⁴ υποστηρίζει την απόκτηση αυτών των ικανοτήτων. Η αναθεώρησή του, που ανακοινώθηκε στην «Νέα ατζέντα δεξιοτήτων για την Ευρώπη», θα συμβάλει στην περαιτέρω ενίσχυση της ανάπτυξης ικανοτήτων στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Για τα σχολεία, αυτό απαιτεί και αλλαγή στον τρόπο μάθησης.

Η σύνδεση της μάθησης με πραγματικές εμπειρίες της ζωής δίνει καλύτερα αποτελέσματα. Η μάθηση με βάση την διεκπεραίωση έργου και την επίλυση προβλημάτων, η εργασιακή εμπειρία ή η μάθηση μέσω κοινωφελούς εργασίας αυξάνουν τα κίνητρα των νέων, διευκολύνουν την κατανόηση της φύσης του αντικειμένου και προσφέρουν ευκαιρίες για την ανάπτυξη των κοινωνικών και επιχειρηματικών ικανοτήτων και ικανοτήτων

¹³ <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomporg/selfie-tool>

¹⁴ 2006/962/EK.

σχετιζόμενων με την ιδιότητα του πολίτη¹⁵. Η εκπαίδευση στις φυσικές επιστήμες, την τεχνολογία, τη μηχανική και τα μαθηματικά είναι αποτελεσματικότερη όταν συνδέεται με οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές προκλήσεις ή με τις τέχνες και το σχέδιο, καθιστώντας έτσι σαφή τη σημασία της για την καθημερινή ζωή¹⁶.

Οι ψηφιακές τεχνολογίες μπορούν να ενισχύσουν τη μάθηση και να υποστηρίξουν την καινοτομία στα σχολεία. Όταν χρησιμοποιούνται σωστά, οι ψηφιακές τεχνολογίες μπορούν να εμπλουτίσουν τις μαθησιακές εμπειρίες και να υποστηρίξουν την ανάπτυξη πέρα από τις ψηφιακές ικανότητες. Παρ' όλ' αυτά, μόνο το ένα τέταρτο των παιδιών σχολικής ηλικίας στην Ευρώπη έχουν καθηγητές που έχουν άνεση με τις ψηφιακές τεχνολογίες¹⁷. Οι ψηφιακές τεχνολογίες μπορούν να υποστηρίξουν την επικοινωνία και τη συνεργασία τόσο μέσα στα σχολεία όσο και μεταξύ σχολείων, καθώς και να ενισχύσουν τη συμμετοχή των μαθητών και των οικογενειών τους στη σχολική ζωή.

Τα σχολεία πρέπει να στηρίζουν όλους τους μαθητές και να ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες τους. Τα σχολεία που μεριμνούν για τις διαφορετικές ανάγκες διαφορετικών μαθητών σημειώνουν καλύτερα αποτελέσματα. Το σημείο αυτό έχει και μια διάσταση που αφορά τα φύλα. Τα σχολεία που αγκαλιάζουν τη γλωσσική και πολιτισμική πολυμορφία για όλους τους μαθητές και υποστηρίζουν την ένταξη έχουν θετική επίδραση στη μαθησιακή ικανότητα όλων των μαθητών¹⁸. Ωστόσο, επί του παρόντος η πρακτική αυτή δεν ακολουθείται πάντα. Κάποια κράτη μέλη της ΕΕ αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο να παράσχουν στους μαθητές με αναπηρία πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς¹⁹. Σε ορισμένες πόλεις και περιφέρειες, σημαντική μερίδα των μαθητών δεν μιλάει στο σπίτι τη γλώσσα στην οποία γίνεται η διδασκαλία. Τα νεοαφιχθέντα παιδιά από οικογένειες μεταναστών έχουν ανάγκη στοχευμένα προγράμματα εκμάθησης γλώσσας για να είναι σε θέση να ενσωματωθούν καλύτερα στο σχολείο.²⁰ Σε κάποιες χώρες, οι Ρομά και άλλες εθνοτικές μειονότητες δεν έχουν πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση.

2.2. Ενίσχυση της μάθησης με άνοιγμα σε νέες μορφές συνεργασίας

Η συνεργασία βοηθά τα σχολεία να εμπλουτίσουν τις μαθησιακές εμπειρίες και τα μαθησιακά αποτελέσματα και να στηρίξουν καλύτερα τους νέους ώστε να αναπτύξουν τις ικανότητες που χρειάζονται. Αυτό συμπεριλαμβάνει συνεργασία με τοπικές υπηρεσίες, κοινοτικές ενώσεις, επιχειρήσεις και πανεπιστήμια, αλλά και συνεργασία μέσα στα ίδια τα σχολεία. Οι νέοι που διατρέχουν τον κίνδυνο να εγκαταλείψουν πρόωρα το σχολείο μπορούν να επωφεληθούν από τη στενή συνεργασία με τις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας και τους

¹⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή/EACEA/Eurydice (2016) Entrepreneurship Education at School. Βλέπε επίσης το πλαίσιο επιχειρηματικής ικανότητας (entrepreneurship competence framework): <https://ec.europa.eu/jrc/en/entrecomp>

¹⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015) Science Education for Responsible Citizenship

¹⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2013) Survey of Schools: ICT in Education Benchmarking Access, Use and Attitudes to Technology in Europe's schools

¹⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015) Language teaching and learning in multilingual classrooms. Η Επιτροπή προβλέπει στήριξη στο πρόγραμμα εργασιών 2018-2020 του προγράμματος «Ορίζοντας 2020» σε ό,τι αφορά την έρευνα για προγράμματα ένταξης παιδιών από οικογένειες μεταναστών στα εκπαιδευτικά συστήματα της ΕΕ (ο στόχος έγκρισης είναι ο Οκτώβριος 2017).

¹⁹ Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (2015): Concluding observations on the initial report of the European Union, CRPD/C/EU/CO/1 της 2ας Οκτωβρίου 2015.

²⁰ Στο σχέδιο δράσης για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε διάφορα μέτρα υποστήριξης για την εκπαίδευση και κατάρτιση παιδιών από οικογένειες μεταναστών. COM(2016) 377 final.

εργαζόμενους με νέους. Η έγκαιρη αλληλεπίδραση με συμβούλους επαγγελματικού προσανατολισμού, επιχειρηματίες και πανεπιστημιακούς βοηθά τους νέους να προετοιμαστούν για τον επαγγελματικό στίβο και την περαιτέρω εκπαίδευση²¹. Σε τομείς όπως οι θετικές επιστήμες και ο αθλητισμός, οι μαθητές επωφελούνται όταν οι φορείς παροχής εκπαίδευσης, οι επιχειρήσεις και η κοινωνία των πολιτών συνεργάζονται με τα σχολεία τους²². Ωστόσο, δεν διαθέτουν όλα τα σχολεία επαρκή εξωτερική στήριξη, ούτε στηρίζουν την απαραίτητη συνεργασία μεταξύ των ίδιων τους των διδασκόντων, του μη διδακτικού προσωπικού, των μαθητών και των γονέων²³.

Ο εκφοβισμός, ο διαδικτυακός εκφοβισμός και η βία υπονομεύουν την ευεξία και την επιτυχία ενός παιδιού στο σχολείο²⁴. Η σωματική και πνευματική ευεξία αποτελούν προϋπόθεση για την επιτυχία της μάθησης. Τα στοιχεία δείχνουν ότι οι στρατηγικές που περιλαμβάνουν τους δάσκαλους και τους γονείς είναι οι πιο αποτελεσματικές για την καταπολέμηση όλων των μορφών εκφοβισμού²⁵. Για να περιοριστεί ο εκφοβισμός και η βία, τα παιδιά πρέπει να μαθαίνουν για την ανοχή και την πολυμορφία. Το ίδιο ισχύει και για την ασφάλεια στο διαδίκτυο και την υπεύθυνη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Η εφαρμογή μιας ολιστικής προσέγγισης του σχολείου βελτιώνει τα μαθησιακά αποτελέσματα, τον μη αποκλεισμό και την ισότητα²⁶. Με την προσέγγιση αυτή, όλο το σχολείο μαζί με εξωτερικά ενδιαφερόμενα μέρη και την τοπική κοινωνία δραστηριοποιούνται για τη βελτίωση της ποιότητας του σχολείου. Την προσέγγιση αυτή υποστηρίζουν οι διαδικτυακές πλατφόρμες «Ευρωπαϊκή εργαλειοθήκη για τα σχολεία» και «School Education Gateway», οι οποίες είναι διαθέσιμες σε εθελοντική βάση σε όλα τα σχολεία στην Ευρώπη, υποστηρίζοντας την ανταλλαγή ομοτίμων και βοηθώντας τη βελτίωση των μεθόδων οργάνωσης, των διδακτικών πρακτικών και των μαθησιακών εμπειριών²⁷. Το πρόγραμμα Erasmus+ υποστηρίζει τις συμπράξεις των σχολείων στην Ευρώπη, βοηθώντας τα σχολεία να διευρύνουν τις διασυνδέσεις τους και καθιστώντας δυνατή τη διασυνοριακή ανταλλαγή ομοτίμων.²⁸

Η πλατφόρμα **eTwinning²⁹** είναι η μεγαλύτερη κοινότητα σχολείων στην Ευρώπη. Περισσότεροι από 460 000 εκπαιδευτικοί και 4 στα 10 σχολεία στην Ευρώπη έχουν ήδη γίνει μέλη. Το eTwinning προσφέρει ένα ασφαλές διαδικτυακό περιβάλλον και παρέχει στα σχολεία εύκολα προσβάσιμα εργαλεία για να ενισχύσουν την προσφορά της ψηφιακής μάθησης και να υποστηρίξουν τη διαπολιτισμική και διασυνοριακή επαφή μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών.

²¹ INCLUDE-ED <http://creaub.info/included>. Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την πολιτική του διά βίου προσανατολισμού, www.elgpn.eu

²² Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015): Science Education for Responsible Citizenship

²³ RESL.eu – Reducing early school leaving in Europe, www.uantwerpen.be/en/projects/resl-eu/

²⁴ ΟΟΣΑ (2017), *PISA 2015 (τόμος III)*.

²⁵ Ttofi, M.M., Farrington, D.P. (2011): Effectiveness of school-based programs to reduce bullying: a systematic and meta-analytic review, *Journal of Experimental Criminology*, τόμος 7, αρ. 1, 27-56.

²⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015): Μια ολιστική προσέγγιση του σχολείου για την αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου.

²⁷ <http://www.schooleducationgateway.eu/el/pub/resources/toolkitsforschools.htm>

²⁸ Για τον εορτασμό της 30ής επετείου του προγράμματος Erasmus+, η δράση «Move2Learn, Learn2Move» προσφέρει για το 2017 σε νέους που συμμετέχουν σε έργα του eTwinning την ευκαιρία να ταξιδέψουν και να γνωρίσουν ομοτίμους τους ως μέρος της μαθησιακής εμπειρίας τους. Η Επιτροπή θα αξιολογήσει την πρωτοβουλία του 2017 και μπορεί να εξετάσει το ενδεχόμενο ανάληψης παρόμοιας πρωτοβουλίας στο μέλλον, εάν αυτό δεν έχει δυσμενή επίδραση στον προϋπολογισμό του Erasmus+ και με βάση τις παρατηρήσεις που θα συλλέξει από αυτήν την αξιολόγηση.

²⁹ www.etwinning.net

Η ενσωμάτωση της χρήσης του σε όλα τα σχολεία της Ευρώπης μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση των ψηφιακών ικανοτήτων και στη διεύρυνση της αίθουσας διδασκαλίας.

2.3 Βελτίωση της πρόσβασης στις δομές προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας και της ποιότητάς τους

Μια προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα υψηλής ποιότητας χτίζει τα θεμέλια για ένα αποτελεσματικό και δίκαιο εκπαιδευτικό σύστημα. Προετοιμάζει τα παιδιά για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ενισχύει τις ακαδημαϊκές επιδόσεις σε όλα τα μελλοντικά επίπεδα και έχει ιδιαίτερα θετική επίδραση για τα παιδιά που προέρχονται από μειονεκτούσες ομάδες και οικογένειες μεταναστών. Η έρευνα PISA δείχνει ότι τα παιδιά ηλικίας 15 χρονών που δεν είχαν λάβει προσχολική εκπαίδευση διατρέχουν τρεις φορές μεγαλύτερο κίνδυνο να έχουν χαμηλές επιδόσεις από τα παιδιά που είχαν λάβει προσχολική εκπαίδευση για περισσότερο από ένα έτος³⁰. Η επένδυση στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα μειώνει την ανάγκη για μεγαλύτερες δαπάνες σε μεταγενέστερα εκπαιδευτικά στάδια, όταν το κόστος για το κλείσιμο της ψαλίδας μεταξύ των μαθητών με υψηλές και χαμηλές επιδόσεις είναι μεγαλύτερο³¹.

Η παροχή προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας υψηλής ποιότητας και η πρόσβαση σε αυτήν αποτελεί πρόκληση. Η συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα έχει αυξηθεί³², παραμένει ωστόσο προβληματική για παιδιά μικρότερα των τριών ετών και ιδίως για τα μειονεκτούντα παιδιά. Δεν σημειώνεται ίση κατανομή μεταξύ των χωρών σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή, την οικονομική προσιτότητα και την ποιότητα. Σε 25 κράτη μέλη, η ζήτηση υπηρεσιών φροντίδας παιδιών είναι μεγαλύτερη από την προσφορά. Τα ελλείμματα στην ποιότητα συνδέονται συχνά με την έλλειψη προσόντων του προσωπικού και τις περιορισμένες ευκαιρίες επαγγελματικής εξέλιξης³³. Οι εμπειρογνώμονες των κρατών μελών και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχουν προσδιορίσει από κοινού ορισμένες αρχές ποιότητας και πέντε βασικούς τομείς δράσης: πρόσβαση, εργατικό δυναμικό, πρόγραμμα σπουδών, αξιολόγηση και παρακολούθηση, διακυβέρνηση και χρηματοδότηση³⁴.

Η εφαρμογή των κατευθυντήριων αυτών γραμμών θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά στο εκπαιδευτικό αποτέλεσμα για τα μικρά παιδιά, δίνοντας έτσι σε όλα τα παιδιά, ακόμα και σε εκείνα που προέρχονται από ευάλωτα στρώματα, προβάδισμα για επιτυχία στο σχολείο.

3. Στήριξη των εκπαιδευτικών και των διευθυντών σχολείων με σκοπό την άριστη διδασκαλία και μάθηση

Με σκοπό να συμπληρώσει τις δράσεις που θα αναλάβουν τα κράτη μέλη, η Επιτροπή:

- θα παράσχει **κατευθύνσεις πολιτικής σχετικά με τη σταδιοδρομία και την επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών και των διευθυντών**, ενισχύοντας την

³⁰ ΟΟΣΑ (2016), *Low-performing students: why they fall behind and how to help them succeed*.

³¹ Cunha, F. et al. (2006), *Interpreting the Evidence on Life Cycle Skill Formation*, in *Handbook of the Economics of Education*, τόμος 1, Amsterdam, North-Holland.

³² Στο στρατηγικό σχέδιο Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020, το Συμβούλιο όρισε κριτήριο αναφοράς για την ΕΕ σύμφωνα με το οποίο τουλάχιστον το 95 % των παιδιών από 4 ετών μέχρι την ηλικία της υποχρεωτικής σχολικής φοίτησης πρέπει να λαμβάνει προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα. Το 2014, το ποσοστό συμμετοχής σε όλη την ΕΕ ήταν 94,3 %.

³³ Eurydice (2014) Policy Brief Early Childhood Education and Care

³⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014), *Proposal for key principles of a Quality Framework for Early Childhood Education and Care*. Report of the Working Group on Early Childhood Education and Care.

ομαδική μάθηση στο πλαίσιο του στρατηγικού σχεδίου Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020, μέσω σειράς σεμιναρίων εμπειρογνομόνων και συνδέοντάς την με τον ευρωπαϊκό κλαδικό κοινωνικό διάλογο στην εκπαίδευση·

- **θα απλουστεύσει την πρόσβαση και θα προωθήσει ευκαιρίες ώστε οι εκπαιδευτικοί του μέλλοντος να αποκτήσουν πρακτική εκπαιδευτική εμπειρία στο εξωτερικό, με τη στήριξη του Erasmus+·**
- θα αναπτύξει **διαδικτυακές κοινότητες και πόρους** για τους επαγγελματίες της εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένων νέων ευκαιριών μέσω του eTwinning για τους εκπαιδευόμενους καθηγητές, ηλεκτρονικά δίκτυα για εκπαιδευτικούς στην αρχή της σταδιοδρομίας τους και τους μέντορες τους, διαδικτυακά μαθήματα (συμπεριλαμβανομένων ανοιχτών μαζικών διαδικτυακών μαθημάτων - MOOC), ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των παρόχων αρχικής εκπαίδευσης εκπαιδευτικών και ένα πλαίσιο ψηφιακών ικανοτήτων για την υποστήριξη της αυτοαξιολόγησης και της εξέλιξης·
- θα αναπτύξει περαιτέρω **συνέργειες με τον ΟΟΣΑ για την παραγωγή κοινών συγκριτικών δεδομένων σχετικά με το προσωπικό των σχολείων**, καθώς και μέσω της αποτελεσματικότερης κοινής συλλογής δεδομένων από το δίκτυο Eurydice³⁵ και τον ΟΟΣΑ σχετικά με τους εκπαιδευτικούς και τους διευθυντές σχολείων.

3.1. Κάνοντας τη σταδιοδρομία του εκπαιδευτικού πιο ελκυστική

Στην καρδιά της άριστης εκπαίδευσης βρίσκονται ενθουσιώδεις εκπαιδευτικοί υψηλής ποιότητας, που χαίρουν εκτίμησης. Ωστόσο, η μείωση του κύρους του επαγγέλματος και οι ελλείψεις προσωπικού αποτελούν πρόβλημα σε πολλά κράτη μέλη και δημιουργούν εμπόδια για την ποιότητα της σχολικής εκπαίδευσης³⁶. Στόχος των περισσότερων κρατών μελών είναι να προσελκύσουν ένα ευρύτερο φάσμα κατάλληλων υποψηφίων για να ακολουθήσουν σταδιοδρομία στην εκπαίδευση και να τους παράσχουν τα κίνητρα και την υποστήριξη ώστε να διαπρέψουν στο απαιτητικό αυτό επάγγελμα.

Η βελτίωση της επιλογής και της πρόσληψης δυναμικού μπορεί να συμβάλλει στον εντοπισμό των ανθρώπων που είναι καταλληλότεροι για το επάγγελμα του εκπαιδευτικού και να προσθέσει σε αυτό ένα ευρύτερο φάσμα εμπειριών. Μερικές χώρες αξιολογούν τους υποψηφίους εκπαιδευτικούς με βάση ένα ευρύτερο φάσμα δεξιοτήτων και συμπεριφορών, εκτός από τα ακαδημαϊκά τους προσόντα³⁷. Εάν κάτι τέτοιο έχει σημασία για τα κράτη μέλη, μπορεί να συνδυαστεί με προσπάθειες να αντιμετωπιστεί η σημαντική ανισορροπία στην παρουσία των δύο φύλων στην εκπαίδευση και να προσελκυστούν νέοι εκπαιδευτικοί από άλλα επαγγέλματα και από ομάδες που υποεκπροσωπούνται.

Οι αμοιβές, το συμβατικό καθεστώς και οι σαφείς προοπτικές σταδιοδρομίας έχουν σημασία για να είναι το επάγγελμα ελκυστικό. Σε κάποια κράτη μέλη, η διδασκαλία υστερεί σε σχέση με άλλα επαγγέλματα σε ό,τι αφορά τον ανταγωνισμό για την προσέλκυση των καλύτερων υποψηφίων. Οι απολαβές των εκπαιδευτικών είναι συχνά πολύ μικρότερες από το μέσο όρο των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: οι μισθοί ποικίλλουν από 74 % στην προσχολική εκπαίδευση έως 92 % στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση³⁸. Οι χώρες με πολύ χαμηλά επίπεδα μισθών ή με εργασιακή ανασφάλεια δυσκολεύονται να

³⁵ http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php

³⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2013), Study on Policy Measures to improve the Attractiveness of the Teaching Profession in Europe

³⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή/EACEA/Eurydice (2013), Key Data on Teachers and School Leaders

³⁸ ΟΟΣΑ (2016), Education at a Glance 2016: OECD indicators. Data for 22 EU Member States.

προσελκύσουν καινούριους εργαζόμενους και να καλύψουν τις κενές θέσεις με τους υποψηφίους με τα καλύτερα προσόντα. Ένα άλλο ζήτημα που απασχολεί επίσης τους εκπαιδευτικούς είναι η ποιότητα της προετοιμασίας τους και η αρχική εκπαίδευσή τους για την ανάληψη των καθηκόντων τους, καθώς και οι καλύτερες ευκαιρίες σταδιοδρομίας³⁹. Ο σαφής καθορισμός των επιπέδων επάρκειας και της δομής της σταδιοδρομίας ενισχύει τη δυνατότητα των εκπαιδευτικών να αξιολογήσουν τις προοπτικές σταδιοδρομίας τους.

3.2. Εκπαίδευση: ένα επάγγελμα όπου άνθρωποι που θα εκπαιδεύονται για όλη την επαγγελματική σταδιοδρομία τους δουλεύουν μαζί

Η ποιότητα της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών απαιτεί μεγαλύτερη προσοχή. Η αρχική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών είναι πιο αποτελεσματική όταν η παιδαγωγική θεωρία συνδυάζεται τόσο με τη γνώση του αντικειμένου όσο και με επαρκή διδακτική εμπειρία στην τάξη⁴⁰. Οι εκπαιδευόμενοι παιδαγωγοί πρέπει να είναι προετοιμασμένοι για συνεργατική δουλειά και επαγγελματική εξέλιξη σε όλη τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους, για τον χειρισμό της πολυμορφίας στις τάξεις και για τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών με αυτοπεποίθηση. Σε ορισμένα κράτη μέλη, η συμμετοχή στη συνεχή επαγγελματική εξέλιξη είναι χαμηλή ή δεν είναι σωστά εστιασμένη. Η συνεχής επαγγελματική εξέλιξη πρέπει να είναι προσβάσιμη, οικονομικά προσιτή και αξιοποιήσιμη. Η συμμετοχή των σχολείων και των εκπαιδευτικών στον εντοπισμό θεμάτων και τομέων όπου υπάρχει μεγαλύτερη ανάγκη μπορεί να συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητάς της⁴¹.

Οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται ειδική στήριξη στην αρχή της σταδιοδρομίας τους. Όταν αρχίζουν να εργάζονται, πολλοί εκπαιδευτικοί βρίσκουν πως το πραγματικό σχολικό περιβάλλον παρουσιάζει προκλήσεις και κάποιοι εγκαταλείπουν το επάγγελμα. Επί του παρόντος, μόνο 6 από τους 10 αρχάριους εκπαιδευτικούς λαμβάνουν πραγματική εκπαίδευση για τη σχολική πρακτική στο πλαίσιο της ανάληψης των καθηκόντων τους⁴². Ωστόσο, τα προγράμματα αρχικής εκπαίδευσης που συνδυάζουν επαγγελματική, κοινωνική και προσωπική υποστήριξη, συμπεριλαμβανομένης της καθοδήγησης, βοηθούν τους αρχάριους εκπαιδευτικούς να αναπτύξουν ικανότητες και σθένος. Αυτό ενισχύει την ποιότητα της διδασκαλίας και μειώνει τις δαπανηρές εξόδους από το επάγγελμα⁴³.

Οι εκπαιδευτικοί με υψηλές επιδόσεις συνεργάζονται. Η ομαδική διδασκαλία, η παρατήρηση άλλων εκπαιδευτικών και οι ευρύτερες επαγγελματικές κοινότητες μάθησης κερδίζουν έδαφος ως ισχυρές μορφές συνεργασίας μεταξύ ομοτίμων, αλλά δεν αποτελούν ακόμα τον κανόνα στην Ευρώπη⁴⁴. Για τη βελτίωση της μαθησιακής εμπειρίας των μαθητών, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι ικανοί και πρόθυμοι να εργάζονται και να μαθαίνουν σε ομάδες — με άλλους εκπαιδευτικούς, στο πλαίσιο πολυεπαγγελματικών σχολικών ομάδων και με εξωτερικούς εταίρους.

Τα συνεργατικά περιβάλλοντα και οι ψηφιακές τεχνολογίες μπορούν να ενισχύσουν την εκμάθηση των εκπαιδευτικών. Τα παραδοσιακά εργαστήρια και τα εκπαιδευτικά σεμινάρια εκτός σχολείου εξακολουθούν να είναι αρκετά διαδεδομένα. Εκπαιδευτικές καινοτομίες όπως συνεργατικά δίκτυα ομοτίμων, τα μαζικά ανοικτά διαδικτυακά μαθήματα (MOOC), καθώς

³⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2013), όπ. π.

⁴⁰ ΟΟΣΑ (2014), TALIS 2013 Results: An International Perspective on Teaching and Learning.

⁴¹ The Teaching Profession in Europe (2015)

⁴² Ευρωπαϊκή Επιτροπή/EACEA/Eurydice (2015), The Teaching Profession in Europe: Practices, Perceptions, and Policies.

⁴³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010), Developing coherent and system-wide induction programmes for beginning teachers: a handbook for policymakers, SEC (2010) 538 final.

⁴⁴ ΟΟΣΑ (2014) όπ. π.

και η ανταλλαγή ανοικτών εκπαιδευτικών πόρων μπορούν να συμπληρώσουν τις μεθόδους αυτές και να συμβάλλουν στην υπερπήδηση των εμποδίων για τη συμμετοχή⁴⁵.

Μέσω του Erasmus+, η ΕΕ στηρίζει την επαγγελματική εξέλιξη του εκπαιδευτικού προσωπικού των σχολείων. Διατίθενται επιχορηγήσεις για εκπαιδευόμενους καθηγητές, εκπαιδευτικούς και διευθυντές σχολείων που επιθυμούν να συμμετάσχουν σε προγράμματα κατάρτισης, να κάνουν άσκηση σε αίθουσα διδασκαλίας ή παρακολούθηση εν ώρα εργασίας σε άλλη χώρα. Μέσω του eTwinning, η ΕΕ ενθαρρύνει την εθελοντική συνεργασία και την ομαδική μάθηση μεταξύ εκπαιδευτικών σε διαδικτυακά μαθήματα και κοινές εκδηλώσεις κατάρτισης.

3.3. Στηρίζοντας τη διεύθυνση των σχολείων

Η αποτελεσματική διεύθυνση των σχολείων έχει θετική επίδραση στις επιδόσεις των μαθητών, στην ποιότητα της διδασκαλίας και στον ενθουσιασμό του προσωπικού. Σύμφωνα με έρευνες, η διεύθυνση που βασίζεται σε ένα όραμα κοινό με αυτό του προσωπικού, των γονέων και της τοπικής κοινότητας έχει ζωτική σημασία για την ανάπτυξη και την καινοτομία στο σχολείο⁴⁶. Ωστόσο, σε ορισμένα κράτη μέλη, οι διευθυντικές θέσεις των σχολείων δεν θεωρούνται ελκυστικές⁴⁷. Η διεύθυνση ενός σχολείου συνδυάζεται συνήθως με ένα απαιτητικό μίγμα καθηκόντων που σχετίζονται τόσο με τη διοίκηση όσο και με τη διδασκαλία. Συχνά, οι διευθυντές σχολείου δεν λαμβάνουν την κατάρτιση ή τη συνεχιζόμενη στήριξη που χρειάζονται για αυτά τα διαφορετικά καθήκοντα.

Η αυξημένη αυτονομία των σχολείων έχει δημιουργήσει περισσότερες ευθύνες για τους διευθυντές τους σε πολλές χώρες. Αυτό επιτρέπει στους διευθυντές να αναδιοργανώνουν τον χρόνο και την προσέγγιση της διδασκαλίας, να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη του σχολείου και να μοιράζουν καθήκοντα σε μια ευρύτερη ομάδα προσωπικού. Ωστόσο, οι μεταβολές αυτές απαιτούν κατάλληλους πόρους και στήριξη⁴⁸. Η πρόσληψη, η προετοιμασία και η επαγγελματική εξέλιξη των διευθυντών σχολείων αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για τη βελτίωση των σχολικών επιδόσεων.

4. Διακυβέρνηση των συστημάτων σχολικής εκπαίδευσης ώστε να καταστούν πιο αποτελεσματικά, πιο δίκαια και πιο αποδοτικά.

Με σκοπό να συμπληρώσει τις δράσεις που θα αναλάβουν τα κράτη μέλη, η Επιτροπή:

- με βάση την υφιστάμενη συνεργασία, μεταξύ άλλων στις στρατηγικές δεξιοτήτων και στους πόρους των σχολείων, θα συστήσει, **σε συνεργασία με τον ΟΟΣΑ**, ένα σύστημα τεχνικής υποστήριξης που θα κατευθύνεται από τη ζήτηση, με σκοπό να βοηθήσει τα κράτη μέλη που ζητούν οικειοθελώς βοήθεια να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν εκτεταμένες μεταρρυθμίσεις στη σχολική εκπαίδευση. Οι υπηρεσίες της Επιτροπής, συμπεριλαμβανομένης της Υπηρεσίας Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων, και τα χρηματοδοτικά μέσα της ΕΕ (όπως τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία και το πρόγραμμα Erasmus+) θα μπορούσαν να παράσχουν υποστήριξη.

⁴⁵ Όπ. π.

⁴⁶ ΟΟΣΑ (2016), School Leadership for Learning.

⁴⁷ SWD(2012)0374.

⁴⁸ VO-raad/EFEE/ETUCE (2015), Professional Autonomy, Accountability and Efficient Leadership and the role of employers' organisations, trade unions and school leaders.

- θα προτείνει μια κοινή έκθεση σχετικά με την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα των δαπανών στον τομέα της σχολικής εκπαίδευσης, στην οποία θα συμμετάσχουν οι αρμόδιες επιτροπές του Συμβουλίου και υπηρεσίες της Επιτροπής. Αυτό θα αποτελέσει συνέχεια των εν εξελίξει εργασιών με τον ΟΟΣΑ και μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη κατευθύνσεων πολιτικής για την επένδυση στη σχολική εκπαίδευση, σε συνεργασία με ενδιαφερόμενα κράτη μέλη της ΕΕ και με τα ενδιαφερόμενα μέρη·
- μαζί με τα κράτη μέλη και τα ενδιαφερόμενα μέρη, θα αναπτύξει στοχευμένες κατευθύνσεις πολιτικής για τη διασφάλιση της ποιότητας μέσω της παροχής συμβουλών από ομοτίμους⁴⁹ και της ομαδικής μάθησης.

4.1. Πόροι των σχολείων: επενδύοντας επαρκώς και αποτελεσματικά

Ενώ η Ευρώπη διαθέτει μεγάλη ποικιλομορφία εκπαιδευτικών συστημάτων, πολιτισμών και περιστάσεων, υπάρχουν αντίστοιχες διοικητικές και χρηματοδοτικές προκλήσεις. Σε αυτές συμπεριλαμβάνεται ο καθορισμός σαφών αρμοδιοτήτων για τη χρηματοδότηση και η προσαρμογή του σχολικού δικτύου στις δημογραφικές αλλαγές⁵⁰. Τα κράτη μέλη της ΕΕ διαθέτουν σημαντικό ποσό των πόρων τους — κατά μέσο όρο πάνω από το 3 % του ΑΕΠ — για τη σχολική εκπαίδευση⁵¹. Η καλή χρήση των πόρων αυτών έχει καθοριστική σημασία για την αποτελεσματικότητα του συνόλου των δημόσιων δαπανών της χώρας.

Η βέλτιστη χρήση των περιορισμένων πόρων είναι κρίσιμη για τη βελτίωση της απόδοσης όλων των μαθητών. Οι έρευνες του PISA δείχνουν ότι δεν επιτυγχάνονται αποτελεσματικά εκπαιδευτικά αποτελέσματα κάτω από ένα ελάχιστο επίπεδο χρηματοδότησης. Ορισμένα κράτη μέλη δεν έχουν επενδύσει αρκετά στην επίτευξη καλών μακροπρόθεσμων αποτελεσμάτων⁵². Ωστόσο, σε συγκρίσιμο επίπεδο δαπανών, ορισμένα κράτη μέλη σημειώνουν καλύτερα αποτελέσματα από άλλα. Η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των τομέων της εκπαίδευσης και της οικονομικής πολιτικής μπορεί να βελτιώσει τη βάση τεκμηρίωσης και να οδηγήσει σε συναίνεση σχετικά με το τι έχει αποτέλεσμα σε ό,τι αφορά την επένδυση στην εκπαίδευση. Οι προκλήσεις συμπεριλαμβάνουν επενδύσεις σε υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των ψηφιακών υποδομών και της συνδεσιμότητας, καθώς και σε ανθρώπινο κεφάλαιο⁵³. Μια προσαρμοσμένη υποστήριξη πολιτικής προς τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις των κρατών μελών μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση της διακυβέρνησης των σχολικών συστημάτων και να αυξήσει την αποτελεσματικότητα και την ισότητα.

4.2. Συνδυασμός αυτονομίας και διασφάλισης της ποιότητας

Η αλληλεπίδραση μεταξύ σχολικής αυτονομίας και λογοδοσίας απαιτεί στέρεα αλλά ευέλικτα συστήματα διασφάλισης της ποιότητας⁵⁴. Έχει σημειωθεί μια πρόσφατη σημαντική τάση προς την αποκέντρωση και την αυξημένη αυτονομία του σχολείου. Η χορήγηση μεγαλύτερης αυτονομίας στα σχολεία σε ό,τι αφορά τις πρακτικές και την

⁴⁹ Η παροχή συμβουλών από ομοτίμους συνενώνει ομοτίμους από τις εθνικές διοικήσεις για να παράσχουν εξωτερικές συμβουλές σε χώρες που ζητούν υποστήριξη στο πλαίσιο εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης.

⁵⁰ ΟΟΣΑ (σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή): School Resources Review, <http://www.oecd.org/education/schoolresourcesreview.htm>

⁵¹ Eurostat, Γενικές στατιστικές δημόσιων οικονομικών.

⁵² Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2016), *Education and Training Monitor 2016*.

⁵³ https://ec.europa.eu/info/publications/2017-european-semester-country-reports_en

⁵⁴ Στρατηγική ΕΚ 2020, προσωρινή έκθεση της ομάδας εργασίας για τα σχολεία, *Quality assurance for school development*, Απρίλιος 2017.

οργάνωσή τους, ή τη χρήση οικονομικών πόρων, τους δίνει περισσότερες ευκαιρίες να προσαρμόζονται στις συγκεκριμένες ανάγκες τις οποίες έχουν και στο τοπικό πλαίσιο. Τα οφέλη της ωστόσο εξαρτώνται από την ικανότητα των σχολείων να σχεδιάζουν και να διαχειρίζονται αποτελεσματικά την ανάπτυξή τους, καθώς και από τον βαθμό στον οποίο λογοδοτούν στους γονείς, στις τοπικές κοινωνίες και στις εκπαιδευτικές αρχές⁵⁵. Τα αποτελέσματα της έρευνας PISA δείχνουν ότι η αυτονομία των σχολείων οδηγεί σε βελτίωση της απόκτησης βασικών δεξιοτήτων όταν συνδυάζεται με λογοδοσία. Οι μηχανισμοί διασφάλισης της ποιότητας ποικίλλουν πολύ σε όλη την Ευρώπη⁵⁶, αλλά αντιμετωπίζουν ορισμένες κοινές προκλήσεις. Σε αυτές συμπεριλαμβάνονται η στοχοθεσία και η μέτρηση της προόδου για τα εκπαιδευτικά συστήματα και τη μάθηση, ο σχεδιασμός μιας διασφάλισης ποιότητας με στόχο όλο και περισσότερο αποκεντρωμένα και πολυεπίπεδα εκπαιδευτικά συστήματα, η ενθάρρυνση του διαλόγου και η νοοτροπία εμπιστοσύνης μεταξύ των ενδιαφερόμενων στον τομέα της εκπαίδευσης, και η ιεράρχηση των ανθρώπινων και οικονομικών πόρων.

Η ανάπτυξη κατάλληλων εργαλείων και διαδικασιών σχετικά με ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα θα ενισχύσει τη διασφάλιση της ποιότητας. Οι μηχανισμοί διασφάλισης της ποιότητας θα πρέπει να καλύπτουν τόσο το κλίμα του σχολείου και την ευημερία των εκπαιδευόμενων, όσο και την ανάπτυξη των ικανοτήτων των εκπαιδευόμενων. Για αυτήν την ισορροπημένη θεώρηση, απαιτούνται τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά δεδομένα⁵⁷. Τα σχολεία και τα τοπικά ενδιαφερόμενα μέρη πρέπει να επενδύσουν στην οικοδόμηση ικανοτήτων για τον εντοπισμό των καταλληλότερων εργαλείων και δεικτών με σκοπό την παρακολούθηση τόσο της προόδου των εκπαιδευόμενων όσο και της ανάπτυξης του σχολείου και για την ανάπτυξη μιας κοινής προσέγγισης σχετικά με τον τρόπο ερμηνείας των δεδομένων. Αυτό θα πρέπει να συμπληρώνεται με εξωτερικούς μηχανισμούς παρακολούθησης, όπως οι εθνικές ή περιφερειακές αξιολογήσεις των σχολείων και/ή οι ευρείας κλίμακας αξιολογήσεις των μαθητών. Η μετάβαση από μια προσέγγιση «καταλόγου ελέγχου», επικεντρωμένη στη συμμόρφωση με κανόνες και διαδικασίες προς μια υποστηρικτική προσέγγιση επικεντρωμένη στην ανάπτυξη του σχολείου ανεβάζει τον πήχη και βελτιώνει τα μαθησιακά αποτελέσματα⁵⁸.

5. Συμπέρασμα – Η μελλοντική πορεία

Η βελτίωση της εκπαίδευσης αποτελεί κεντρικό στοιχείο της πρωτοβουλίας της Επιτροπής «Επένδυση στη νεολαία της Ευρώπης». Συγκεκριμένα, η ποιότητα των σχολείων διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση των προοπτικών των νέων. Τα σχολεία θέτουν τα θεμέλια για την επαγγελματική επιτυχία. Προσφέρουν μια μοναδική ευκαιρία κοινωνικής κινητικότητας. Ωστόσο, αυτό δεν συμβαίνει πάντα. Τα νέα στοιχεία του PISA αποτελούν ένα μήνυμα αφύπνισης για την Ευρώπη: το ποσοστό των ατόμων με χαμηλές επιδόσεις στις επιστήμες αυξήθηκε από 16,6 % το 2012 σε 20,6 % το 2015. Το 11 % των μαθητών φεύγει από το σχολείο χωρίς τα τυπικά προσόντα. Εάν δεν αντιμετωπιστούν

⁵⁵ Hanushek, E.A., Link, S. and Woessmann, L. (2013), Does school autonomy make sense everywhere? Εκτιμήσεις της ομάδας του PISA, *Journal of Development Economics*, τόμος 104, σ.σ. 212-232.

⁵⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015), *Comparative study on quality assurance in EU school education systems: Policies, procedures and practices. Final report.*

⁵⁷ Στρατηγική ΕΚ 2020, προσωρινή έκθεση της ομάδας εργασίας για τα σχολεία, *Continuity and transitions in learner development*, Απρίλιος 2017.

⁵⁸ Συμπεράσματα του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2014, για τη διασφάλιση της ποιότητας στην εκπαίδευση και κατάρτιση.

αυτές οι ανεπάρκειες στη σχολική εκπαίδευση, εκατομμύρια νέοι θα έχουν μειωμένες ευκαιρίες στη ζωή τους.

Το να καταστεί η εκπαίδευση υψηλής ποιότητας πραγματικότητα για όλους τους νέους αποτελεί βασικό στοιχείο για το μέλλον της Ευρώπης. Στο έγγραφο προβληματισμού για την κοινωνική διάσταση της Ευρώπης, που δημοσιεύτηκε τον Απρίλιο του 2017⁵⁹, σημειώνεται ότι η εκπαίδευση συγκαταλέγεται στους παράγοντες που θα καθορίζουν ολοένα και περισσότερο το μέλλον των κοινωνιών και των οικονομιών μας. Στη Διακήρυξη της Ρώμης της 27ης Μαρτίου 2017, 27 κράτη μέλη δηλώνουν ότι θα καταβάλλουν προσπάθειες για να υλοποιήσουν «*Μια κοινωνική Ευρώπη: ...μια Ένωση όπου οι νέοι θα λαμβάνουν την καλύτερη δυνατή εκπαίδευση και κατάρτιση και θα μπορούν να σπουδάζουν και να αναζητούν εργασία σε όλη την ήπειρο*»⁶⁰.

Καταβάλλοντας προσπάθειες για την υλοποίηση μιας κοινής δέσμευσης. Η βελτίωση της σχολικής εκπαίδευσης πρέπει να αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα. Αυτό ισχύει τόσο για τα κράτη μέλη όσο και για την ΕΕ και είναι κάτι για το οποίο θα απαιτηθεί στενή συνεργασία. Η μεταρρύθμιση των συστημάτων σχολικής εκπαίδευσης αποτελεί καθήκον του κάθε κράτους μέλους. Η Επιτροπή είναι έτοιμη να τους παράσχει στήριξη, αξιοποιώντας τα εργαλεία και τις διαδικασίες της ΕΕ. Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο ιδίως αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την προώθηση μεταρρυθμίσεων. Άλλες εργασίες, όπως η εθελοντική συνεργασία στο πλαίσιο του «ΕΚ 2020», θα πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω ώστε να προσφέρουν την καλύτερη δυνατή προστιθέμενη αξία για τα κράτη μέλη. Ειδικότερα, η έκθεση παρακολούθησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης θα πρέπει να αξιοποιηθεί πλήρως ώστε να βοηθήσει τα κράτη μέλη να λαμβάνουν τεκμηριωμένες και εμπεριστατωμένες αποφάσεις πολιτικής. Βασικό ερώτημα για τη μελλοντική συνεργασία είναι αν θα καθοριστεί ένα πιο φιλόδοξο κριτήριο αξιολόγησης για την καταπολέμηση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Ακόμα ένα βασικό ζήτημα είναι το πώς θα αξιοποιηθεί στο έπακρο το Erasmus+, ώστε να έχουν περισσότεροι νέοι Ευρωπαίοι μαθησιακές εμπειρίες στο εξωτερικό και να αυξηθούν οι υφιστάμενες ικανότητες για στήριξη της ανάπτυξης και της καινοτομίας στο σχολείο και στην εκπαίδευση των διδασκόντων.

Η επιτυχία θα εξαρτηθεί από τη στενή συνεργασία. Μια διάσκεψη για την παιδεία, που σχεδιάζεται για τις αρχές του 2018, θα επικεντρωθεί στα ζητήματα της ισότητας στην παιδεία και της καλύτερης στήριξης των μειονεκτουσών ομάδων στην παιδεία. Θα προσφέρει μια πρώτη ευκαιρία για να συζητηθεί το μέλλον της ευρωπαϊκής συνεργασίας στην παιδεία και ιδίως στη σχολική εκπαίδευση.

⁵⁹ COM(2017) 206.

⁶⁰ Διακήρυξη της Ρώμης, δήλωση των ηγετών των 27 κρατών μελών και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της 25ης Μαρτίου 2017.